

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version:

Grankull, C.; Dahlberg, U. (2021) Mångsidig grönsaksodling med Market Gardening-modellen. Landsbygdens folk 40 : 32–33. (8.10.2021).

Mångsidig grönsaksodling med Market Gardening-modellen

För två år sedan inledde ett femtiotal personer studier i permakultur och regenerativt jordbruk vid Öppna YH vid Yrkeshögskolan Novia. De studerande fick lära sig om grönsaksodling med minimal jordbearbetning och maximalt växttäckande, svampodling i trästockar, finska kulturväxter och lantraser, och mycket mer.

Studierna har, förutom sakkunskap, bidragit med att skapa ett kontaktnätverk mellan odlare som brinner för småskalig, mångsidig odling och jordhälsa. För många handlar det om att hitta sin plats på jorden och skapa en omgivning där man trivs och mår bra, tillsammans med djur och natur.

I höst startar studiehelheten på 30 studiepoäng på nytt. Ett delområde, småskalig odling av grönsaker, finns nu även som en självständig helhet på två kurser. Kurserna går under namnet Market Gardening.

Kurserna riktar sig till personer som redan har en del grundkunskaper om odling, men vill lära sig mer om att odla grönsaker till försäljning. Under kursernas gång får studerande lära sig om att optimera sin odlingsyta så att den kräver så lite arbetstid som möjligt, men ändå ger skörd från våren till sent på hösten. Olika försäljningskanaler och grundläggande ekonomiska kalkyler går igenom. Kursstart är i början av oktober.

Odling enligt naturens egna mönster

Som huvudsaklig föreläsare på kurserna fungerar Jonas Ringqvist, odlare och författare från Sverige. I år har Ringqvist gett ut två nya böcker om att odla till försäljning, och en kortare skrift om säsongsförlängning med energisåla metoder.

Market Gardening har inget riktigt motsvarande namn på svenska, men kallas ibland för biointensiv odling. Kännetecknande för metoden är att en stor diversitet av grödor odlas effektivt och småskaligt med jordhälsan i fokus.

Strävan är att upprätthålla jordens förmåga att fungera som ett levande ekosystem som kontinuerligt möjliggör hög produktion, god planthälsa och bindande av kol i marken. Odlingen sker ekologiskt och vikt läggs på att ha en god jordstruktur och att minimera jordbearbetningen. Försäljningen sker direkt till kunderna för att få en större andel av vinsten. På den fördjupande Market Gardening-kursen på Novia medverkar Joshua Finch, som driver Finch Agroecology, en småskalig regenerativ odling på Lillklobb i Esbo. Finch har planerat hela området på Lillklobb enligt principerna för skogsjordbruk (agroforestry).

Till verksamheten hör dels grönsaksodling i permanenta bäddar på 675 kvadratmeter. Två meter breda alléodlingar, som utgör 300 kvadratmeter har anlagts det senaste året. Hela odlingsarealen uppgår till ca 1.200 kvadratmeter.

Finch odlar mer än 30 olika sorters grönsaker, örter, frukter och bär. Vitlök är huvudgrödan och bland de andra grödorna är sallat, mangold och kål efterfrågade stapelgrönsaker.

I nuläget har Finch tre olika alléodlingssystem där äpplen, plommon och päron är de huvudsakliga trädgrödorna. I de perenna flerskiktssystemen uppnås hög avkastning på liten yta då fruktträden samodlas med olika bärbuskar, örter, grönsaker, blommor, samt stödarter och lövträd som binder kväve och bidrar med biomassa. Genom mångfalden kan jordhälsan byggas och odlingarna förse sig själva med näringsämnen.

Finch började odla år 2017 och då fanns många träd på området som han lät falla för att bygga upp odlingarna efter hand. Det har varit ett heltidsarbete för honom, som driver odlingen

ensam under säsongen och som gör allt odlingsarbete för hand utan maskiner. Under åren har han till sin hjälp haft praktikanter och volontärer. Att ge andra möjligheten att lära sig om generativ odling har varit viktigt för Finch, och idag är kursverksamhet en essentiell del av verksamheten.

Efter att under de första åren ha fått ogräset i schack och allt efter att odlingarna blivit mer etablerade, har det krävts mindre arbetskraft. Idag är odlingarna välmående och produktiva. – Sen 2018 har odlingarna varit lönsamma. Under 2019 sålde vi till 50 familjer via andelsjordbruk, till åtta restauranger, fem rekoringar samt via gårdsförsäljningen. Vi sålde för mer än 30.000 euro under växtsäsongen och då var odlingsarealen 675 kvadratmeter. Jag har ett växthus på bara 38 kvadratmeter, vilket används för plantupptragning, säger Finch.

Jordhälsa för produktivitet och resiliens

För Joshua Finch har det varit viktigt att ställa frågan om det finns ett sätt att producera fortgående utan att degradera jorden och genom att tillföra mindre utifrån. Svaret han kommit fram till genom studier och egna experiment, är att det oftast är möjligt att nå en balans i jordekosystemet så att jorden blir nästan självförsörjande på vad den behöver.

Finch säger att kompost är viktigt, men att det bästa för jorden är att få sin näring genom växtutsöndringar från levande rötter. Vidare betonar han vikten av att ha en mångfald av växter, eftersom det är då växterna fotosyntetiserar mest, samt att det är ännu viktigare att ha en mångfald av växtfamiljer, än många olika sorter.

– Nyttan jag har sett av att ha en god jordhälsa är att växterna bara växer. Om man verkligen ser till att förbättra jordstrukturen, hålla jorden täckt, ha gott om organiskt material, minimera störandet av jorden, alltid ha levande rötter i marken, ha ordentligt med utrymme mellan växterna, ha ett bra luftf löde och ljusa förhållanden, samt att avlägsna sjuka växter, så fortsätter växterna bara att växa. Mina skördar har varit höga utan att jag tillfört mycket.

– Jag har just inga ogräs och vattnar kanske tre gånger per säsong. Det här året är ett mycket bra exempel, för att det var mycket hett och torrt, och jag vattnade knappt alls, men täckgrödorna mådde bra även efter sex veckor utan regn. Sticker man ner spaden är det bara sand och man kan undra hur de kan de vara vid liv, men det är tack vare de ömsesidiga nyttoförhållandena i jorden mellan jordmikrober och växter.

Finch menar att om grundarbetet gjorts väl, och efter ett par år när odlingarna etablerats, räcker det till och med att rensa en gång per månad.

– Jag visste inte att det här fungerade när jag började odla. Jag trodde inte på det jag läste på nätet om hur bra och mycket man kan producera och hur ogräsfritt det kan vara, men det är sant när man håller sig till de här principerna.

REKO och andelsjordbruk som försäljningskanaler

Om man odlar i liten skala och gör jobbet för hand med enkla maskiner och redskap som hjälp, är direktförsäljning det enda sättet att få ett tillräckligt bra pris för sina produkter. Försäljning genom andelsjordbruk är en form av direktförsäljning. Det innebär att man säljer en andel av skörden redan på förhand. Kunderna som köpt en andel delar på så sätt risken för en mindre skörd, som orsakats av till exempel ogynnsamma väderförhållanden.

I praktiken innebär detta oftast att kunderna får en grönsakskasse med varierande utbud varje eller varannan vecka. Andra alternativ kan vara att sälja på REKO, ha en egen gårdsbutik eller ett försäljningsstånd med självbetjäning vid vägen.

– Det är mycket jobb, men det här går att göra, konstaterar Finch, och fortsätter med att säga att han aldrig skulle rekommendera för någon att starta upp en odling på samma sätt som han gjorde.

Han kom till Finland från USA för några år sedan, utan erfarenhet av att odla och med en minimal budget och satte i gång helt på egen hand. Trots många utmaningar är han nöjd med utvecklingen på odlingarna på Lillklobb och ser det som positivt att inte vara bunden och styrd av någon annan i sitt arbete. I vinter ser han fram emot att få undervisa.

Camilla Grankull

Trädgårdsföretagare

camillagrakull@gmail.com

Projektledare Ulrika Dahlberg

Lantbruk 2.0,

Yrkeshögskolan Novia. ulrika.dahlberg@novia.fi

Artikeln är skriven som en del av projektet Lantbruk 2.0 på Yrkeshögskolan Novia. Projektet finansieras av Svenska kulturfonden.